

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE V2

NOVEMBER 2023

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 15 bladsye, 'n formuleblad en 'n 11 bladsy-antwoordeboek.

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeuring.

- 1. Beantwoord AL die vrae.
- 2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
- 3. 'n Formuleblad met Finansiële Aanwysers is aan die einde van hierdie vraestel aangeheg.
- 4. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
- 5. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
- 6. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
- 7. Toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt, waar van toepassing.
- 8. Skryf netjies en leesbaar.
- 9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	Rekonsiliasies	40	30
2	Kosterekeningkunde	35	30
3	Begrotings	40	30
4	Voorraadwaardasie en Vaste Bates	35	30
TOTAAL		150	120

(12)

VRAAG 1: REKONSILIASIES (40 punte; 30 minute)

1.1 BANKVERSOENING

Die inligting het betrekking op Mango Handelaars vir Junie 2023. Die besigheid gebruik die amptelike bankstaat wat elke maand op die 26ste ontvang word.

GEVRA:

- 1.1.1 Bereken die volgende op 30 Junie 2023:
 - Korrekte totale vir die Kontantjoernale. Gebruik die tabel wat in die ANTWOORDEBOEK voorsien is.
 - Bankrekeningsaldo in die Algemene Grootboek van die besigheid (4)
- 1.1.2 Stel die Bankversoeningstaat op 30 Junie 2023 op. (8)
- 1.1.3 Verduidelik TWEE strategieë wat die besigheid kan gebruik om die probleem van kontant wat vermis raak, op te los. (4)

INLIGTING:

A. Die Bankversoeningstaat op 31 Mei 2023 het die volgende getoon:

Gunstige saldo op die Bankstaat	R 27 600
Uitstaande deposito's:	
• 18 Mei 2023	30 000
• 30 Mei 2023	18 200
Uitstaande EFO's:	
EFO 816 (aan Ace Skryfbehoeftes)	7 400
EFO 817 (aan Spark Groothandelaars)	19 300
Gunstige saldo op die Bankrekening in die Grootboek	49 100

LET WEL: Die kassiere het aangemeld dat die kontant wat op 18 Mei gedeponeer moes word, op pad bank toe gesteel is. Hierdie bedrag moet afgeskryf word.

B. Totale van die Kontantjoernale op 30 Junie 2023 voordat die Bankstaat ontvang is:

Kontantontvangstejoernaal	Kontantbetalingsjoernaal	
R81 300	R80 620	

C. Uittreksel uit die Junie-bankstaat:

BESONDERHEDE	DEBIET	KREDIET
Ace Skryfbehoeftes (EFO 816)	4 700	
Spark Groothandelaars (EFO 817)	19 300	
BK Bouers (EFO 792)	6 200	
Deposito (30 Mei)		18 200
Kontantdepositofooi	320	
Direkte deposito: G Glen		14 600
VX Garage (EFO 818)	3 780	
Rente		240
Transaksiefooie	540	
Transaksiefooie	540	

- EFO 816 (aan Ace Skryfbehoeftes) is korrek op die Bankstaat.
- EFO 792 (aan BK Bouers) is verkeerdelik in die Junie-Kontantontvangste-joernaal (KOJ) geboekstaaf.
- Die direkte deposito deur G Glen was vir maandelikse huur.
- EFO 818 (aan VX Garage) was vir herstelwerk aan die maatskappyvoertuig. Die eienaar het nagelaat om die transaksiestrokie aan die boekhouer te oorhandig. Geen inskrywing is in die boeke gemaak nie.
- Die maandelikse transaksiefooie is op die bankstaat gedupliseer.

D. Inskrywings in die Kontantjoernale vir Junie 2023 wat nie met die Junie-bankstaat ooreenstem nie:

Deposito op 27 Junie: R31 500

EFO 944: R9 700EFO 945: R13 300

- **E.** Die eienaar het R11 000 by 'n OTM onttrek om lone op 29 Junie 2023 te betaal, maar hy het nie die boekhouer hieroor ingelig nie.
- F. Bankstaatsaldo op 30 Junie 2023: R?

Rekeningkunde/V2 6
NSS

1.2 KREDITEURE-VERSOENING

Die inligting het betrekking op SEB Handelaars vir Augustus 2023.

GEVRA:

1.2.1 Met inagneming van die foute en weglatings, bereken die korrekte saldo vir die Krediteurekontrolerekening en die Krediteurelys. Dui veranderinge met 'n '+' vir 'n vermeerdering en 'n '-' vir 'n vermindering aan.

(9)

1.2.2 SEB Handelaars beplan om op 31 Augustus 2023 die rekening van Phuto Handelaars ten volle te vereffen. Bereken die bedrag wat aan hulle verskuldig is.

(3)

INLIGTING:

A. Saldo's en totale op 31 Augustus 2023 (voordat die foute en weglatings gekorrigeer word)

Krediteurekontrolerekening-saldo	R175 940
Krediteurelys-totaal in die Krediteuregrootboek	R186 350
LYS VAN KREDITEURE	
Phuto Groothandelaars	R64 950
Planet Verskaffers	R27 200
Mish Handelaars	R51 800
Arial Verskaffers	R42 400

B. Foute en weglatings:

- (i) Die Krediteure-afslagjoernaal(KAJ)-totaal is R3 600 te laag opgegee.
- (ii) 'n Betaling van R14 250 aan Phuto Groothandelaars is foutiewelik as R15 240 na die Krediteuregrootboek-rekening oorgeboek. Die oorboeking na die Algemene Grootboek was korrek.
- (iii) 'n Faktuur ontvang van Planet Verskaffers, R9 540, en in die Krediteurejoernaal (KJ) geboekstaaf, is foutiewelik na die rekening van Phuto Groothandelaars in die Krediteuregrootboek oorgeboek.
- (iv) Goedere aan Mish Handelaars teruggestuur, R7 500, en in die KAJ ingeskryf, is na hulle rekening in die Krediteuregrootboek as 'n faktuur oorgeboek.
- (v) SEB Handelaars het 'n aankoop van R13 280 van Arial Verskaffers in die KJ opgeteken nadat 20%-handelskorting afgetrek is. Arial Verskaffers het hulle egter laat weet dat die handelskorting waarop ooreengekom is, slegs 10% was.

40

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

8 NSS

VRAAG 2: KOSTEREKENINGKUNDE

2.1 T2FIT-VERVAARDIGERS

Die besigheid, waarvan Mark Fit die eienaar is, vervaardig T-hemde. Die finansiële jaar het op 28 Februarie 2023 geëindig.

GEVRA:

2.1.1 **Verwys na Inligting A.**

Bereken die direkte materiaalkoste.

(4)

(35 punte; 30 minute)

2.1.2 Verwys na Inligting B.

Bereken die fabrieksbokoste vir die jaar deur die tabel in die ANTWOORDEBOEK te voltooi.

(7)

2.1.3 Berei die Produksiekostestaat vir die jaar geëindig 28 Februarie 2023 voor.

(5)

2.1.4 Bereken die koste van die vermorsing van grondstowwe.

(4)

2.1.5 Mark is bekommerd oor die verhoging in die koste van grondstowwe gedurende die finansiële jaar. Verskaf TWEE strategieë wat Mark kan gebruik om die probleem van vermorsing op te los.

(2)

INLIGTING:

A. Voorraadrekords:

(i) Grondstowwe (materiaal om T-hemde te vervaardig):

- Materiaal word uit die stoorkamer na die fabriek vir vervaardiging uitgereik.
- Die geweegdegemiddelde-metode word gebruik om die waarde van die materiaal te bepaal.

LET WEL: 1,2 meter materiaal word benodig om een T-hemp te maak.

Die volgende inligting is uit die rekords geneem:

	METER	BEDRAG R
Voorraadsaldo op 1 Maart 2022	1 600 m	64 800
Aankope	18 800 m	894 000
April 2022	6 400 m	288 000
Augustus 2022	7 000 m	336 000
Januarie 2023	5 400 m	270 000
Beskikbaar vir gebruik	20 400 m	958 800
Grondstowwe aan die fabriek uitgereik	18 900 m	?
Voorraadsaldo op 28 Februarie 2023	1 500 m	?

(ii) Goedere-in-bewerkingvoorraad:

	28 Feb. 2023	1 Mrt. 2022
Saldo	235 500	0

B. Fabrieksbokoste:

Die boekhouer het die fabrieksbokoste as R600 000 bereken. Hy het egter die volgende foute begaan wat reggestel moet word.

- (i) Die eindvoorraad van die fabriek se indirekte materiaal, R7 000, is weggelaat.
- (ii) Die totale water-en-elektrisiteitskoste vir die jaar, R84 000, is in die fabrieksbokoste ingesluit. Dit moet soos volg toegeken word:

Kantoor	15%
Verkoop en verspreiding	25%
Fabriek	60%

(iii) Fabrieksversekering, R45 000, is toegeken volgens die ou verhouding van 3:1:2 vir die fabriek, verkope en kantoor onderskeidelik. Dit behoort volgens die vloerspasie, soos volg toegeken te word:

Fabriek	Verkope	Kantoor
1 500 m ²	300 m ²	600 m ²

C. Addisionele inligting:

- (i) Direkte arbeidskoste, R408 600
- (ii) Getal T-hemde vervaardig, 15 000 eenhede

2.2 LIGHTING KINGS (EDMS.) BPK.

Die besigheid vervaardig gloeilampe. Richard Smith, die HUB (hoofuitvoerende beampte), het beplan om die produksiekoste van die Oriongloeilampe te verminder as gevolg van tegnologiese veranderinge en om die nuwe Starlet-gloeilampe in omloop te bring deur 'n nuwe fabriek op die been te bring.

GEVRA:

- 2.2.1 Doen 'n berekening wat bevestig dat die 2023-gelykbreekpunt van 149 145 eenhede vir die Orion-gloeilampe korrek is. (3)
- 2.2.2 Identifiseer en verduidelik TWEE koste-items (met bedrae) wat moontlik tot die toename in die koste van produksie per eenheid bygedra het. Verskaf 'n rede in elke geval. Let op dat die huidige inflasiekoers 7% is. (6)
- 2.2.3 Verduidelik of die nuwe Starlet-gloeilampe 'n goeie idee was of nie. Verskaf TWEE punte. Haal syfers aan. (4)

INLIGTING:

	FABRIEK A ORION		FABRIEK B
			STARLET
	2023	2022	2023
Getal eenhede vervaardig en verkoop	163 000	198 860	225 000
Totale produksiekoste per eenheid	R36,00	R28,54	R49,04
Gelykbreek-eenhede	149 145	124 808	122 104
	R	R	R
Totale verkope	7 498 000	8 352 120	15 300 000
Verkoopprys per eenheid	46,00	42,00	68,00
Veranderlike koste per eenheid	26,00	18,10	40,90
Direkte materiaal	10,60	10,20	22,50
Direkte arbeid	11,20	6,70	14,80
Verkoop en verspreiding	4,20	1,20	3,60
Totale vaste koste	2 982 900	2 982 900	3 309 000
Vaste koste per eenheid	18,30	15,00	14,71
Fabrieksbokoste	2 314 600	2 314 600	2 640 700
Fabrieksbokoste per eenheid	14,20	11,64	11,74
Administrasiekoste	668 300	668 300	668 300
Administrasiekoste per eenheid	4,10	3,36	2,97

35

VRAAG 3: BEGROTINGS

(40 punte; 30 minute)

(2)

(3)

Die inligting het betrekking op Sunday Winkels (Edms.) Bpk. Adam Stevens is die eienaar van die besigheid.

GEVRA:

3.1 Verwys na Inligting B.

Identifiseer:

- TWEE items wat foutiewelik in die Kontantbegroting ingeskryf is. (2)
- TWEE items in die Kontantbegroting wat NIE in 'n Geprojekteerde Staat van Omvattende Inkomste sal verskyn NIE.
- 3.2 Voltooi die Debiteure-invorderingskedule vir Desember 2023. (8)
- 3.3 Verwys na Inligting A en B.

Bereken die bedrae wat deur (i) tot (iv) aangedui is. (12)

- 3.4 Verwys na Inligting G (begrote en werklike syfers).
 - 3.4.1 Om verkope te verhoog, het Adam besluit om die manier waarop verkoopspersone maandeliks betaal word, vanaf 1 November 2023 te verander. Die verkoopspersone het die verandering aanvaar.
 - Verduidelik die veranderinge wat Adam gemaak het.
 - Verduidelik waarom sommige verkoopspersone spyt was oor hulle besluit om hierdie veranderinge te aanvaar. Haal syfers aan of toon berekeninge.

 Adam is van mening dat die besluit die maatskappy bevoordeel het, terwyl die verkoopsbestuurder, Milly, bekommerd is dat dit nie die maatskappy bevoordeel het nie. Verskaf EEN punt (met syfers of berekeninge) om ELK van hierdie opinies te ondersteun.

- 3.4.2 Adam is bekommerd oor die stygende huuruitgawes en beplan om die eiendom te koop.
 - Bereken die netto effek van hierdie aankoop op die ontvangste en betalings in die Kontantbegroting.
 - Gee EEN rede waarom Adam besluit het om met hierdie aankoop voort te gaan.

INLIGTING:

A. Uittreksel uit die Geprojekteerde Staat van Omvattende Inkomste:

	OKT. 2023	NOV. 2023	DES. 2023
Verkope	R1 067 500	R1 085 000	R1 137 500
Koste van verkope		(620 000)	
Huuruitgawes			31 640
Korting toegestaan		(i)	13 650
Waardevermindering	13 300	13 300	13 300
Oninbare skulde	12 000	12 180	10 710

B. Uittreksel uit die Kontantbegroting wat deur die boekhouer opgestel is:

	NOV. 2023	DES. 2023
ONTVANGSTE	R	R
Kontantverkope	434 000	
Kontant van debiteure	610 470	?
Rente op spaarrekening	1 200	(ii)
Rente op vaste deposito	7 500	7 500
Korting ontvang	5 200	6 700
BETALINGS		
Betalings aan krediteure	580 000	(iii)
Salarisse van verkoopspersone	72 000	72 000
Huuruitgawe	(iv)	31 640
Afleweringsuitgawes	43 400	43 400
Voertuiginstandhouding	16 800	16 800
Ouditfooie	72 000	0
Oninbare skulde	12 180	?
Waardevermindering	13 300	13 300

C. Verkope en invordering vanaf debiteure:

Kredietverkope beloop 60% van die totale verkope.

Debiteure betaal volgens die volgende tendense:

- 40% word ingevorder in die maand van verkope. Hulle ontvang 'n 5%-korting.
- 50% word ingevorder in die maand wat volg op die maand van verkope.
- 8% word ingevorder twee maande ná verkope.
- 2% word afgeskryf as oninbaar in die derde maand ná verkope.

D. Voorraadaankope en betalings aan krediteure:

- Die winsopslag is 75% op kosprys.
- Voorraad word vervang in die maand van verkope. 'n Basisvoorraad word gehandhaaf.
- Alle voorraadaankope is op krediet.
- Krediteure word twee maande ná aankope ten volle betaal.
- **E.** Huuruitgawes sal na verwagting vanaf 1 Desember 2023 met 13% verhoog.
- **F.** Die spaarrekening sal op 1 Desember 2023 met R84 000 verhoog word. Rente teen 4% p.j. word nie gekapitaliseer nie en is aan die einde van elke maand ontvangbaar.

G. Begrote en werklike syfers vir November 2023:

	BEGROOT	WERKLIK
Gemiddelde getal klante	480	640
Kontantverkope	R434 000	R341 800
Kredietverkope	651 000	1 068 700
Totale verkope	1 085 000	1 410 500
Salarisse: Verkoopspersone	165 000	20 000
Kommissie: Verkoopspersone	0	141 050
Afleweringsuitgawes	43 400	79 300

H. Inligting ten opsigte van die aankoop van die eiendom:

Adam beplan om die aankoop van die eiendom te finansier deur 'n lening aan te gaan en die vaste deposito wat verval, te gebruik.

Kosprys van die eiendom	R 2 500 000
Vaste deposito wat op 1 Januarie 2024 verval	1 000 000
Nuwe lening by BK Bank op 1 Januarie 2024	1 500 000
Rente op lening vir Januarie 2024	18 750
Maandelikse instandhouding, eiendomsbelasting en versekering	12 500

40

VRAAG 4: VOORRAADWAARDASIE EN VASTE BATES (35 punte; 30 minute)

- 4.1 Kies die korrekte kostebegrippe uit dié wat tussen hakies gegee word. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (4.1.1 tot 4.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer.
 - 4.1.1 Die (periodieke/deurlopende) voorraadstelsel boekstaaf die koste van goedere wat by die verkooppunt verkoop word.
 - 4.1.2 Die (eerste-in-eerste-uit/geweegdegemiddelde)-metode is meer geskik vir lae-koste-voorraaditems wat op 'n meer gereelde basis aangekoop word.
 - 4.1.3 Die (eerste-in-eerste-uit/geweegdegemiddelde)-voorraadwaardasiemetode sal eindvoorraad teen die mees onlangse voorraadpryse waardeer. (3 x 1)

(3)

4.2 VOORRAADWAARDASIE

Clearview Elektronika se eienaar is Sipho Cossa. Die besigheid verkoop twee drukkermodelle, Hawi en Yama. Die spesifieke identifikasiemetode word gebruik om hulle voorraad te waardeer. Hulle finansiële jaar het op 28 Februarie 2023 geëindig. Goeie interne beheermaatreëls het verseker dat daar geen voorraadtekorte was nie.

GEVRA:

- 4.2.1 Bereken die waarde van die eindvoorraad op 28 Februarie 2023. Gebruik die spesifieke identifikasiemetode. (6)
- 4.2.2 Bereken hoe lank (in dae) dit sal neem om die Hawi-drukkers se eindvoorraad te verkoop. (4)
- 4.2.3 Verduidelik of Sipho oor die voorraadhoudingsperiodes van die Hawi- en Yama-drukkers bekommerd behoort te wees. Haal syfers aan. Gee moontlike redes vir die verskil in voorraadhoudingsperiodes van die twee modelle.

INLIGTING:

Voorraad- rekords	Model	Eenhede aangekoop	Kosprys	Totaal
Beginvoorraad	Hawi	90	R3 800	R342 000
		835		R3 969 950
Aankope	Hawi	340	R3 800	R1 292 000
	Yama	495	R5 410	R2 677 950
Terugsendings	Hawi	5	R3 800	R19 000

Drukkerverkope en voorraadhoudingsperiodes:

Model	Eenhede verkoop	Verkoopprys	Voorraadhoudings- periode
Hawi	300	R5 700	?
Yama	430	R7 300	55,2 dae

4.3 **VASTE BATES**

Die inligting het betrekking op vaste/tasbare bates van Thembeka (Edms.) Bpk. Lee Klou is die HUB. Die finansiële jaar het op 28 Februarie 2023 geëindig.

- 4.3.1 Bereken die volgende:
 - Kosprys van voertuie op 1 Maart 2022

(5)

(3)

- Inruilwaarde ontvang vir die voertuig wat op 1 Junie 2022 van die hand gesit is
- 4.3.2 Die boekhouer het die waardevermindering van die rekenaars soos volg bereken:

 $R300\ 000\ x\ 25\% = R75\ 000$

Verduidelik aan hom waarom sy metode verkeerd is en verskaf 'n berekening om jou verduideliking te ondersteun.

(4)

4.3.3 Die HUB, Lee Klou, wil die maatskappy se beeld verbeter deur die ou rekenaars in Maart 2023 aan 'n plaaslike skool te skenk. Hy beplan ook om die sagteware van hierdie rekenaars teen 'n ekstra koste van R20 000 op te gradeer. Die aandeelhouers is van mening dat die ou rekenaars teen 'n wins verkoop behoort te word.

Verduidelik TWEE moontlike punte wat die HUB kan aanvoer om sy besluit te ondersteun.

(4)

INLIGTING:

A. Waardeverminderingsbeleid:

• Voertuie: 20% p.j. op die verminderdesaldo-metode

Rekenaars: 25% p.j. op kosprys

B. Saldo's:

	2023	2022
	R	R
Voertuie	930 000	?
Rekenaars	300 000	300 000
Opgehoopte waardevermindering op voertuie	?	275 000
Opgehoopte waardevermindering op rekenaars	?	262 500

C. 'n Voertuig is op 1 Junie 2022 ingeruil vir 'n nuwe een wat R260 000 gekos het. Die uittreksel uit die Vastebateregister toon die volgende:

Bate	Hyundai XL	
Aankoopdatum:	1 Maart 2020	
Kosprys:	R180 000	
Waardeverminderingkoers:	20% p.j. op die verminderdesaldo-metode	
	Waarde-	Opgehoopte
Datum	vermindering	waardevermindering
Datum 28 Februarie 2021		
	vermindering	waardevermindering

LET WEL: Die wins op die verkoop van hierdie voertuig was R5 560.

35

TOTAAL: 150

GRAAD 12 REKENINGKUNDE FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS		
Bruto wins x 100 Verkope 1	Bruto wins x 100 Koste van verkope 1	
Netto wins voor belasting x 100 Verkope 1	Netto wins na belasting x 100 Verkope 1	
<u>Bedryfsuitgawes</u> x <u>100</u> Verkope 1	Bedryfswins x 100 Verkope 1	
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste	
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhouersbelang	
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente): Bedryfslaste		
Gemiddelde handelsvoorraad x 365 Koste van verkope 1 (Sien Nota 1 hieronder)	<u>Koste van verkope</u> Gemiddelde handelsvoorraad	
Gemiddelde debiteure x 365 Kredietverkope 1	Gemiddelde krediteure x 365 Koste van verkope 1 (Sien Nota 2 hieronder)	
Netto inkomste na belasting x 100 Gemiddelde aandeelhouersbelang 1	Netto inkomste na belasting x 100 Getal uitgereikte aandele 1 (Sien Nota 3 hieronder)	
Netto inkomste voor belasting + Rente op lenings x 100 Gemiddelde aandeelhouersbelang + Gemiddelde niebedryfslaste 1		
<u>Aandeelhouersbelang</u> x <u>100</u> Getal uitgereikte aandele 1	<u>Dividende vir die jaar</u> x <u>100</u> Getal uitgereikte aandele 1	
<u>Tussentydse dividende</u> x <u>100</u> Getal uitgereikte aandele 1	<u>Finale dividende</u> x <u>100</u> Getal uitgereikte aandele 1	
<u>Dividende per aandeel</u> x <u>100</u> Verdienste per aandeel 1	<u>Dividende vir die jaar</u> x <u>100</u> Netto inkomste na belasting 1	
Totale vaste koste Verkoopprys per eenheid – Veranderlike koste per eenheid		
 Handelsvoorraad aan die einde van 'n finansiële jaar kan gebruik word as dit in 'n vraag vereis word. Kredietaankope kan gebruik word in plaas van koste van verkope (syfers sal dieselfde wees mits voorraad konstant bly). Indien daar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele gedurende 'n finansiële jaar is, word die geweegdegemiddelde getal aandele in die praktyk gebruik. 		